

กระบวนการมีลูกของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์: การสร้างความรู้จากประสบการณ์

The Process of Having Children of Gay Single Father: Knowledge Formation
from Experience

กิตติธันต์ ยาธโสภรณ์¹ พีรเดช ประคองพันธ์² และสุเมษย์ นนทหลัง³

Kitthanat Yathaisongkorn, Peeradet Prakongpan and Sumate Noklang

Received: September 13, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: December 09, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขของเกย์ชายรักชายที่ทำให้มีสถานะเป็นพ่อในบริบทสังคมไทย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ มีการใช้วิธีดำเนินการศึกษาแบบเรื่องเล่า ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยนี้ คือ พ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ โดยใช้การคัดเลือกแบบมีผู้แนะนำเฝ้าประตูป็นผู้ตัดสินใจคัดกรอง ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์การคัดเลือกจากทั้งสี่ภูมิภาคของประเทศไทย จำนวน 15 คน ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จนได้ข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า ผลการวิจัยพบว่า เงื่อนไขของเกย์ชายรักชายที่ทำให้มีสถานะเป็นพ่อในบริบทสังคมไทย สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่ม 2 เงื่อนไข คือ “กลุ่มที่มีลูกด้วยความตั้งใจ” และ “กลุ่มที่มีลูกจากความไม่ตั้งใจ” เงื่อนไขที่ 1 การต้องปิดบังความต้องการ หรือรสนิยมทางเพศที่แท้จริงเอาไว้ เพื่อหวังจะมีลูกตามบรรทัดฐานของสังคม มองข้ามความรู้สึกเบื่งลึกในจิตใจของตนไป เงื่อนไขที่ 2 ด้วยเหตุสุวิสัยต่าง ๆ จึงต้องรับผิดชอบและปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมที่ผู้เป็นพ่อต้องเลี้ยงดูลูกของตนให้เป็นคนดีของสังคม นอกจากนั้นการศึกษาในครั้งนี้ยังได้เผยให้เห็นมุมมองใหม่ เพื่อสร้างการตระหนักรู้ถึงความหลากหลายทางเพศในสังคม การไม่ตัดสินคนแต่ภายนอก จนเกิดความเข้าใจและลดการตีตราพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ และคนในครอบครัวของพวกเขา เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้มีความสุขและเจริญก้าวหน้าไปพร้อมกัน

¹⁻³ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; Srinakharinwirot University

Corresponding author, e-mail: puttinun@g.swu.ac.th

คำสำคัญ: การสร้างความรู้, เกย์, ประสบการณ์ชีวิต, พ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์

Abstract

The objective of this research article was to study the conditions of gay who had the status of father in the context of Thai society. It was the qualitative research using the narrative study method. The informants in this research were the gay single fathers using a gatekeepers selection process with making the decision, selecting 15 people who met the inclusion criteria from all four regions of Thailand. The researcher used semi-structured interviews. Once the data was obtained, it was analyzed to create a narrative. The research results found that the conditions of gay men who were gay men that led to fatherhood status in the context of Thai society can be separated into 2 groups with 2 conditions: "groups who had children with intention" and "groups who had children without intention." Condition 1: It was the need to conceal your desires or true sexual orientation in hopes of having children according to social norms by ignoring the deep feelings in one's heart. Condition 2: Due to various force majeure reasons, fathers must be responsible and comply with social norms in raising their children to be good members of society. Moreover, this study also revealed a new perspective to create awareness of gender diversity in society. Don't judge a book by its cover. It led to understanding and reducing the gay single father stigma and their family members to create a society that was happy and prosperous together.

Keywords: Knowledge Creation, Gay, Life Experiences, Gay Single Fathers

บทนำ

การสร้างครอบครัวตามวาทกรรมกระแสหลักทางสังคม คือ หน้าที่ของเพศชาย-หญิง เท่านั้นที่จะสามารถสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ (Perfect Family) และอบรม เลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ เพื่อมาเป็นแรงงานขับเคลื่อนสังคม (ชาย โพธิ์สิตา, 2552, 2554) ซึ่งเป็นชุดความรู้ที่ครอบงำความคิดความเชื่อของคนในสังคม อย่างหยั่งรากลึก โดยก่อนที่จะเข้าสู่สังคมที่ทันสมัย ผู้ที่

ทำหน้าที่พ่อจะต้องเป็นเพศชายที่รักใคร่กับเพศหญิงเท่านั้น (ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงษ์, 2559) เพศชายทำหน้าที่หลักในการเป็นผู้นำครอบครัว คอยปกป้องดูแลครอบครัวให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ พร้อมทั้งทำหน้าที่หารายได้เพื่อมาเลี้ยงดูคนในครอบครัว และเมื่อเข้าสู่สังคมที่ทันสมัยจากครอบครัวขนาดใหญ่หรือครอบครัวขยาย พัฒนามาเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีขนาดเล็กลง มีเพียงพ่อแม่และลูก ๆ เท่านั้น (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2562) จนกลายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ผู้คนในสังคมสมัยใหม่ยอมรับ และให้คุณค่ากับเพศชายในฐานะผู้นำ และผู้หาเลี้ยงครอบครัวเป็นสำคัญ (Parker, K. & Wang, W., 2013) หากมีผู้ใดที่มีเพศวิถีที่ประหลาดปฏิบัติตนแตกต่างออกนอกกรอบจากบรรทัดฐานนี้ จะถือว่าเป็นชนชายขอบของความรู้ เรื่อง “ความเป็นพ่อ” ในทฤษฎีสังคมสมัยใหม่ที่ถูกมองข้ามความสำคัญ และมีผู้คนบางกลุ่มที่ตกอยู่ใต้วาทกรรมกระแสหลัก ออกมาต่อต้านเบียดขับให้ผู้ที่มีความประหลาดนอกรีตจากบรรทัดฐานที่ตั้งไว้ ให้ต้องอับอายจนไม่มีที่ยืนในสังคมแห่งนี้ในที่สุด

เมื่อสถานการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับเพศวิถีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่ง เกิดชุดความรู้ใหม่ที่สร้างนิยามให้กับครอบครัวที่มีรูปแบบแตกต่างจากบรรทัดฐานเดิม ตลอดจนมีการนิยามตัวตน และรสนิยมทางเพศอย่างหลากหลาย จนเกิดปรากฏการณ์ครอบครัวเพศเดียวกันให้พบเห็นขึ้นในสังคม และครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวของกลุ่มรักเพศเดียวกัน เริ่มปรากฏให้เห็นเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งเป็นการท้าทายความคิดความเชื่อเดิมของคนในสังคมไทยและสังคมโลก ข้อมูลจากรายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2558) โดยเฉพาะบทบาทของความเป็นพ่อ ที่แต่เดิมต้องเป็นชายที่มีรสนิยมรักต่างเพศ ร่างกายแข็งแรง พร้อมทั้งจะปกป้องครอบครัวอยู่เสมอ ตลอดจนมีหน้าที่หลักในการเลี้ยงดูครอบครัวไปด้วยนั้น (ชลลดา จารุศรีชัยกุล, 2555) จากการศึกษาพบว่า ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวของพ่อหรือแม่ที่มีรสนิยมรักต่างเพศ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในสังคมได้อย่างเปิดเผย ถึงแม้จะยังมีข้อกังขาถึงสถานภาพของพวกเขานั่น ที่ต้องกลายเป็นจุดต่างพร้อยของสังคมอยู่พอสมควรก็ตาม (ขวัญเนตร สุขใจ, 2562; จิรพันธ์ พิมถาวร, 2557) แต่สิ่งที่สร้างผลกระทบต่องานทรมลหลักมากกว่าครอบครัวพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวทั่วไป คือ การเกิดขึ้นของครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ที่นับวันจะยิ่งพบเห็นได้ง่ายขึ้นในสังคมที่กำลังเปลี่ยนไป มีการนิยามความหมายสำหรับผู้ที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก ที่มีความหลากหลายทางเพศ (ปณิธิ บราวน์, 2557) ซึ่งมีผู้คนในสังคมไม่น้อยต่างมีข้อสงสัยในความเป็นมาของครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ รวมไปถึงความเหมาะสมในการทำหน้าที่ดูแลลูก และคุณภาพของความเป็นพ่อตามบรรทัดฐานที่สังคมกำหนดไว้ด้วย การศึกษารั้งนี้เพื่อเผยแพร่ข้อมูลจากประสบการณ์ที่หลากหลายของกลุ่มพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ ให้สังคมได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่าง

สงบสุข ด้วยเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และทะลายน้าแห่งค่านิยมที่จะก่อให้เกิดปัญหาความเลื่อมล้ำ (ปวิธิ ไทยนิยม และคณะ, 2562) ให้กลายเป็นสังคมแห่งความเท่าเทียมและความผาสุกแก่ทุกคนในสังคมนั้นเอง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาเงื่อนไขของเกย์ชายรักชายที่ทำให้มีสถานะเป็นพ่อในบริบทสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการใช้วิธีดำเนินการศึกษาแบบเรื่องเล่า (Narrative Approach) มีกระบวนการทศน์ของงานวิจัยแบบวิพากษ์นิยม (Critical) เพื่อไปต่อตรงกับวาทกรรมหลัก ที่ประกอบสร้างด้วย อำนาจ ความรู้ และความจริง (Foucault, M., 1998) ของเกย์ที่กลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว โดยการเปิดพื้นที่ให้พ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ได้สื่อสารกับสังคมผ่านเรื่องราวประสบการณ์ของตนเอง ถึงเงื่อนไขของความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดมีลูกที่เป็นต้นเรื่องของเรื่องเล่าทั้งหมดในครั้งนี้ ผ่านการวิเคราะห์เป็นเรื่องราวด้วยตัวของผู้วิจัยเป็นหลัก (นภาพรณ หะวานนท์, 2550) โดยกรอบแนวคิดในการศึกษาในครั้งนี้ ใช้แนวคิดของ Foucault, M. (2001) มีเป้าหมายเพื่อเผยให้เห็นเขตของพลังอำนาจของชุดความรู้ หรือวาทกรรมหลัก ที่กำหนดคุณสมบัติของความเป็นพ่อตามบรรทัดฐานทางสังคมไทย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ในงานวิจัยนี้ คือ พ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ โดยการใช้การคัดเลือกแบบมีผู้แนะนำ (Gatekeeper) ในการคัดกรองผู้ให้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้ โดยผู้ที่ตัดสินใจ เรียกว่า ผู้เฝ้าประตู (Michelstein, E. & Boczkowski, P.J., 2009) ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดมาปรับใช้กับผู้ทำหน้าที่คัดกรองผู้ที่มีคุณสมบัติตรงกับเกณฑ์การคัดเลือกของงานวิจัยในครั้งนี เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูล ไม่สามารถเข้าถึงได้โดยง่ายทั่วไป ต้องผ่านการแนะนำจากผู้แนะนำ คือ ผู้รู้จักใกล้ชิด ที่ได้รับความไว้วางใจจากเพื่อน พี่น้องญาติผู้ใหญ่ กับผู้ให้ข้อมูล ที่ทราบถึงคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ว่ามีความสอดคล้อง และสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษารั้งนี้ได้เป็นอย่างดี ซึ่งช่วงชั้นในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลอาจมีมากกว่าหนึ่งชั้น โดยผู้ให้ข้อมูล คือ เป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ ที่มีบุตรจากสายเลือดตนเอง อายุระหว่าง 6-18 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงวัยเรียนรู้ เข้าสู่สังคมนอกบ้าน ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป และอบรมเลี้ยงดูบุตรเองเป็นหลัก ไม่ปกปิดตัวตนต่อสาธารณะว่าเป็นเกย์ จำนวน 15 คน กระจายอยู่จากทั้งสี่ภูมิภาคของประเทศไทย ได้แก่ ภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

การรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยเชิงคุณภาพฉบับนี้ ผู้ศึกษาใช้การสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่อง (Narrative Interview) เป็นเครื่องมือหลัก โดยมีการวางกรอบการเล่าเรื่อง (Narrative Frame) หรือโครงเรื่อง และแนวทางก่อนจะเข้าสู่การสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการช่วยให้ผู้เล่าเรื่องในฐานะผู้ให้ข้อมูลสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย และกระบวนการวางโครงเรื่องที่เขียนสะท้อนประสบการณ์ของตนเอง รวมถึงได้วิเคราะห์ความรู้ และกระบวนการต่อสู้ต่อรอง ตลอดจนการสร้างเทคโนโลยีแห่งตัวตน และความรู้สึกต่าง ๆ ก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์แบบเล่าเรื่อง โดย Barkhuizen, G. & Wette, R. (2008) ได้ออกแบบการคิดกรอบการเล่าเรื่องนี้เพื่อช่วยให้ผู้เล่าเรื่องได้ทราบถึงโครงเรื่อง รวมถึงเนื้อหาของสิ่งที่จะเล่าได้ และผู้เล่าเรื่องมีความรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเรื่องราวที่ตนเองจะสะท้อนออกมาจากประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับตนเอง ในการเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ในอดีตที่ผ่านมาได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางกรอบการเล่าเรื่องแบบกึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์เชิงเล่าเรื่องด้วยขั้นตอน คือ การติดต่อเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะมีการนัดหมายวัน เวลา สถานที่ ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก การดำเนินการสัมภาษณ์ ด้วยบรรยากาศผ่อนคลายเป็นกันเอง พร้อมสังเกตอาการกิริยาร่วมด้วย การถอดเทปการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา สรุปผลแยกประเด็นหลักประเด็นย่อย เพื่อเล่าเรื่องที่น่าสนใจ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาได้รับอนุญาตการทำวิจัยในมนุษย์ หมายเลขรับรอง SWUEC/E/G-042/2566 ให้ทำการศึกษาตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์แล้ว (สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ, 2560)

การวิเคราะห์ข้อมูล และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อสร้างเรื่องเล่า (Narrative Analysis) มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. นำบันทึกเทปบทสนทนาที่ได้จากการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ สอดคล้องกับปัญหาการวิจัยที่ได้มาถอดเทปบทสนทนาของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์
2. นำข้อมูลที่ได้มาจากการสนทนาของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ นำมาวิเคราะห์เรื่องเล่า โดยใช้วิธีวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) และนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเด็นหลัก (Main-themes) ประเด็นย่อย (Sub-theme) และนำประเด็นที่พูดถึงบ่อยครั้งในการสัมภาษณ์มาจัดเป็นกลุ่ม (Category) และนำมาจัดเป็นบท (Theme) (Bold, C., 2012)
3. เลือกเอาเฉพาะเรื่องราวที่มีนัยสำคัญต่อการศึกษามาเล่าเรื่องราวใหม่ โดยการใช้เรื่องเล่าของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์แต่ละรายที่มีความแตกต่างหลากหลาย

รวมทั้งเรื่องราวของเหตุการณ์ หรือข้อถกเถียง เพื่อสนับสนุนในการวิจัยครั้งนี้มีสี่สัณชนอ่าน (นภภรณ์ หะวานนท์, 2552)

4. รวบรวมตัวบทที่ได้มาจัดกลุ่มแยกประสบการณ์ที่แตกต่างกันออกมาเพื่อคัดเลือกเรื่องเล่าและนำมาสร้างเรื่องเล่า โดยนำองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งเหตุการณ์ หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ผู้ให้ข้อมูล ลักษณะท่าทาง น้ำเสียง อารมณ์ที่แสดงออก การให้ความหมายเกี่ยวกับความเป็นพ่อ ผู้ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก การอบรมดูแลลูก และการตีความเพื่อสร้างเรื่องเล่า เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ สร้างขึ้นเป็นเรื่องราว ที่ให้ความหมายของผู้ที่เป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ ถึงการกระบวนการณ์ลูกของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์

5. ใช้หลักความน่าเชื่อถือของข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีให้ความไว้วางใจของข้อมูล (Trustworthiness) (Creswell, J.W., 2008)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยจากประสบการณ์ของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ เพื่อศึกษาเงื่อนไขของเกย์ชายรักชายที่ทำให้มีสถานะเป็นพ่อในบริบทสังคมไทย ที่สละเวลามาเป็นกรณีศึกษาในครั้งนี้ของแต่ละรายด้วยความกระตือรือร้น อยากจะถ่ายทอดให้ฟังถึงชีวิตที่ผ่านประสบการณ์ก่อนที่พวกเขาจะต้องมารับบทบาทพ่อ ที่บางรายไม่อาจคาดคิดไว้ล่วงหน้า เนื่องจากรู้ว่าตนเองมีรสนิยมทางเพศที่ไม่ชอบการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง บางรายจำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่เป็นภรรยาตามประเพณี หรือความต้องการของครอบครัว พวกเขาแต่ละคนต่างมีเรื่องเล่าที่ไม่บ่อยนักที่จะเปิดเผยให้สาธารณะได้รับรู้รับทราบด้วยเหตุใด จึงต้องมารับบทบาทพ่อได้ ทั้ง ๆ ที่พวกเขามีรสนิยมทางเพศที่ไม่ตรงกับบรรทัดฐานความเป็นชายในสังคมไทยในขณะนั้นเลย โดยผู้ศึกษาสามารถแยกเงื่อนไขความเป็นมาก่อนที่จะกลายมาเป็นพ่อของพวกเขาไว้ได้ 2 เงื่อนไข คือ 1 กลุ่มที่มีลูกด้วยความตั้งใจ และ 2 กลุ่มที่มีลูกจากความไม่ตั้งใจ

1. การมีลูกด้วยความตั้งใจ

คนกลุ่มนี้มีความสมัครใจ หรือยินดีที่จะมีลูกด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเพราะพวกเขารับรู้ล่วงหน้ามาแล้ว ว่าต้องแต่งงานตามประเพณีเพราะพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือเป็นธุระจัดหาให้ และพวกเขาเลือกที่จะไม่ขัดขึ้น หรือเพราะชุดความรู้ทางวัฒนธรรม หรือยินยอมที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของครอบครัว และมองข้ามรสนิยมทางเพศที่ตนเองปรารถนาอย่างแท้จริง โดยสามารถแยกเงื่อนไขออกได้เป็น 2 ประเด็นย่อยที่น่าสนใจ คือ 1.1 การที่ครอบครัวของพวกเขา

อยากให้มีลูก โดยที่พวกเขายินยอมทำตามความคาดหวังอย่างตั้งใจ และ 1.2 การที่พวกเขาอยากมีลูกอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง

1.1 การที่ครอบครัวของพวกเขาอยากให้มีลูก โดยที่พวกเขายินยอมทำตามความคาดหวังอย่างตั้งใจ เนื่องจากครอบครัวของพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ต้องการให้มีลูกเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงพบว่าการมีครอบครัว หรือแต่งงานกับผู้หญิงมาจากครอบครัวเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดหาภรรยาให้ ถึงแม้ว่าตนเองจะไม่ชอบและไม่ปรารถนาการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงก็ตาม แต่เพื่อทำตามความต้องการของครอบครัวเรื่องการมีหลานไว้สืบทอดตระกูล พวกเขาจึงต้องมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาของตนเอง โดยส่วนใหญ่จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัย 60 ปีขึ้นไป หรือในช่วงวัยประมาณ 25-30 ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นวัยสร้างครอบครัว ในขณะที่สังคมไทยยังไม่เปิดกว้างเรื่องความหลากหลายทางเพศมากนักในขณะนั้น โดยเฉพาะสังคมต่างจังหวัดที่ยังคงยึดมั่นปฏิบัติตามประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาอย่างเหนียวแน่น การที่คนหนุ่มสาวเมื่อถึงวัยเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่จะต้องเข้าพิธีแต่งงาน เพื่อสร้างครอบครัว ตามประเพณีท้องถิ่น ดังตัวอย่างเช่นกรณีของคุณอ๊อด และคุณแอ๊ด

ด้วยความที่ผู้ใหญ่เป็นธุระจัดหาภรรยาให้คุณอ๊อดเมื่อถึงวัยสมควรสร้างครอบครัว เพราะอยากให้มีความอบอุ่น มีคนเลี้ยงดูยามแก่เฒ่า คุณอ๊อดจำเป็นต้องตกลงปลงใจแต่งงานและมีลูกตามที่คุณผู้ใหญ่แนะนำ “คุณคิดดูเมื่อสามสิบกว่าปีก่อนผมต้องอดอดแอไหน ที่ต้องพยายามทำตัวเป็นชายแท้พอสมควร ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เป็นผู้ที่ดีของเมียและพ่อที่ดีของลูก ๆ จนทำให้ต้องมีปากเสียงกันอยู่เรื่อย ๆ ผมกลายเป็นคนขี้หงุดหงิดอารมณ์เสียโดยเฉพาะกับภรรยา อาจเป็นเพราะผมไม่มีความสุขกับการที่ต้องมีอะไรกับเขาละมั้ง ทุกครั้งที่ผมจะมีอะไรกับเขาผมต้องใช้จินตนาการ คิดซะว่าเป็นหน้าใครสักคนที่ผมชอบ นาน ๆ ครั้งผมถึงจะยอมมีอะไรกับเขา จนสุดท้ายเขาก็ขอหย่ากับผม” แต่สุดท้ายครอบครัวที่อบอุ่นของเขาก็ต้องจบลงด้วยการเลิกลากัน สาเหตุเกิดจากการที่คุณอ๊อดไม่ชอบมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงตั้งแต่ต้น ทำนองเดียวกันกับกรณีของคุณแอ๊ดชายเลยวัยเกษียณเช่นกัน เขาเล่าให้ฟังว่าไม่ค่อยชอบการมีเพศสัมพันธ์กับภรรยา ตามปกติในทุกครั้งที่จะมีอะไรกัน คุณแอ๊ดต้องถูกภรรยาเล่าโลมประกอบกับการใช้จินตนาการร่วมด้วยเสมอแรก ๆ ก็ผ่านไปได้ด้วยดีในช่วงแรกของการแต่งงาน แต่หลังจากใช้ชีวิตคู่ไปได้ระยะหนึ่งคุณแอ๊ดเกิดความเบื่อหน่าย จนท้ายที่สุดภรรยาของคุณแอ๊ดแอบไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่นจนคุณแอ๊ดจับได้และเลิกลากันในที่สุด ปล่อยให้คุณแอ๊ดต้องกลายมาเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว เลี้ยงดูลูกสองคนเพียงลำพัง “ผมเข้าใจเขานะ ตอนที่ผมจับได้ว่าเขาเล่นชู้ ผมไม่ไว้วางใจอะไรเลย เข้าใจดีทุกอย่าง ยอมให้เขาไป ตามทางที่เขาต้องการ ส่วนลูก ๆ ผมคิดว่าผมเลี้ยงดูได้ มีญาติพี่น้องเยอะเยอะช่วยดูแล ผมไม่ห่วง

เรื่องเลี้ยงลูกเท่าไร เพราะลูกก็เริ่มโตพอสมควรแล้ว” คุณแอ๊ดแต่งงานเพราะครอบครัวจัดหาให้ ด้วยความเป็นห่วงว่าในอนาคตหากไม่มีพ่อและแม่แล้ว คุณแอ๊ดจะโดดเดี่ยวไร้คนดูแล เขาจึงยินยอม แต่โดยดีถึงแม้ภายในจิตใจของเขาจะปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงตลอดมาก็ตาม

1.2 การที่พวกเขาอยากมีลูกอยู่แล้ว แต่มีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงแบบไม่ได้ตั้งใจ จากการที่พวกเขาไม่ได้มีความปรารถนาจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง คนกลุ่มนี้อะไรก็อยากมีลูกเป็นทุนเดิม แต่ไม่ได้ต้องการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงเพื่อลูก แต่ความบังเอิญพาไปให้ได้ประโยชน์พอดี เขาจึงมีลูก ได้ด้วยความบังเอิญ คือ กรณีของคุณอุ๊ต ที่มีอายุประมาณ 40 ปี ในขณะที่ให้สัมภาษณ์ หรือเมื่อ ประมาณ 15 ปีที่แล้ว ที่ยังมีบางพื้นที่ในต่างจังหวัดที่ยังเคร่งครัดตามวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม โดยพ่อของคุณอุ๊ตเป็นธรรมาจารย์ให้แต่งงานกับลูกสาวของเพื่อนที่ทำงาน ด้วยเหตุผลที่ผู้ใหญ่เห็นสมควรทั้งสอง ฝ่าย ทำให้คุณอุ๊ตที่เป็นเกย์ต้องรีบกลับบ้านที่ต่างจังหวัดเพื่อไปแต่งงาน โดยไม่อาจขัดขืนได้ เพราะคุณอุ๊ตรักและเคารพพ่อมาก อีกทั้งพ่อของคุณอุ๊ตเป็นคนเคร่งศาสนามาก เขาจึงยินยอมแต่งงานแต่โดยดี โดยที่ไม่มีโอกาสได้ศึกษานิสัยใจคอของว่าที่ภรรยาของเขาแม้แต่น้อย แต่สุดท้ายเขาก็กลายเป็นพ่อคนตามความคาดหวังของครอบครัว “หลังจากแต่งงานมาได้สักระยะ อยู่มาวันหนึ่งก็มีอะไรกันครั้งแรกหนึ่งติดลูกเลย แต่เราไม่เป็นคนเริ่มก่อนนะน้องเค้าเป็นคนเริ่มก่อน เราแค่อยู่เฉยๆ น้องเขาทำเองหมดเลย มันคงบังเอิญอยู่ในช่วงตกไข่พอดีก็เหมาะเจาะมาก” ครั้งเดียวที่เขาจะมีอะไรด้วยกับภรรยาของเขา และไม่กี่เดือนต่อมาก็ตรวจพบว่าภรรยาของเขาตั้งครรภ์แล้ว ซึ่งมันเป็นสิ่งที่ครอบครัวของทั้งสองฝ่ายรอคอยว่าจะต้องมีหลานในไม่ช้าหลังจากการแต่งงาน แต่ระหว่างตั้งครรภ์ภรรยาของเขาไม่มีความสุขกับการมีชีวิตคู่ เธอเคยขอให้คุณอุ๊ตพาไปทำแท้ง แต่คุณอุ๊ตไม่ยินยอม เพราะแม่ของเขาไม่เห็นด้วยที่จะทำแท้ง จึงเกิดการตกลงเจรจากันเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ ส่วนตัวระหว่างเขากับภรรยา เพราะคุณอุ๊ตไม่อยากให้พ่อของตนทราบเรื่องการเลิกลาแยกทางกัน เขาจึงขออนุญาตพ่อเพื่อพาครอบครัวมาอยู่เมืองหลวง ในระหว่างการเดินทางคุณอุ๊ตได้แยกทางกับภรรยาของเขาพร้อมกับเงินจำนวนหนึ่ง เพื่อให้เธอไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ และเขาก็กลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว คุณอุ๊ตปกปิดเรื่องราวนี้ไว้จนกระทั่งพ่อของเขาเสียชีวิตลงจึงกล้าที่จะพาลูกชายกลับไปหาแม่ของเขา และเข้าออกบ้านได้ตามปกติ เมื่อลูกชายของคุณอุ๊ตอายุได้สิบห้าปี และเงื่อนไขในชีวิตเปลี่ยนไป เขาจึงได้เปิดเผยตัวตนให้คนรอบข้างทราบ พร้อมกับมีแฟนเป็นผู้ชาย โดยที่ลูกและครอบครัวยอมรับ เรื่องราวลักษณะนี้ไม่ได้มีเพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ยังมีกรณีของคุณอุ๊ตวัย 40 ต้น ๆ เล่าว่าเขาเป็นคนต่างจังหวัด พอเรียนจบมอหกแล้วไม่ได้เรียนต่อ จึงช่วยที่บ้านทำงานค้าขาย และทำไร่ทำนาอยู่บ้านปกติ แต่พอเข้าสู่วัยที่ต้องแต่งงาน พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายเห็นดีเห็นงามด้วย จึงจัดหาให้ทั้งคู่แต่งงานกัน เขาอยู่ด้วยกันได้แค่ปีเดียวก็ขอแยกทางกัน “ไลฟ์สไตล์เราไม่ตรงกัน

นิสัยใจคอต่าง ๆ ทั้งที่บ้านแม่ของลูกก็ไม่ค่อยถูกใจผมเท่าไร เราเลยแยกทางกันด้วยดี” แม่ของลูกไปทำงานที่เกาหลี ส่วนเขากลับมาอยู่กับพ่อและน้องชาย โดยที่ลูกชายของเขาไป ๆ มา ๆ ระหว่างสองบ้านทั้งปู่และตายาย เพราะเป็นหลานคนแรกของทั้งสองบ้าน ตัวเขาเลยไม่ต้องเดือดร้อนดูแลอะไรมาก ด้านชีวิตส่วนตัวก็ยังไม่โสด หากคนที่มาอยู่ด้วยยังไม่ได้ ถ้ามีก็ต้องดูให้ดี ๆ ว่าเขามาแบบไหน มาดีริมาหวังผลอะไร ถ้ามาดีด้วยความจริงใจเขาก็ยินดีคบด้วย

จากประสบการณ์ของบุคคลข้างต้น ถึงแม้ใครจะเต็มใจที่จะมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาด้วยเหตุผลบางประการ แต่ทั้งหมดล้วนต้องปิดบังความต้องการ หรือรสนิยมทางเพศของตนเองเอาไว้ นอกเหนือจากหวังผลว่าต้องมีลูกตามครรลองที่สังคมตีกรอบไว้เป็นบรรทัดฐานแล้ว แค่นี้ก็ต้องสนองความต้องการที่จะมีลูกเป็นของตนเอง พวกเขาเหล่านั้นต้องแต่งงานสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์และอบอุ่น มีลูกมีหลานเพื่อสืบสกุลของตนไว้ตามประเพณีเท่านั้น โดยไม่สนใจกับความรู้สึก เบื้องลึกในจิตใจของชายเหล่านั้น ว่ามีความรักความต้องการที่จะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง หรือสร้างครอบครัวกับผู้หญิงหรือไม่ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป สังคมเปิดกว้างมากขึ้น พวกเขาเหล่านี้ก็สามารถที่จะเผยตัวตนให้สังคมได้รับรู้ถึงรสนิยมทางเพศของเขาได้ แสดงให้เห็นว่าพวกเขาไม่ต้องกดทับความรู้สึกของตนไว้อีกต่อไป

2. การมีลูกจากความไม่ตั้งใจ

คนกลุ่มนี้ล้วนไม่เต็มใจ และไม่คาดคิดหรือหวังว่าตนเองจะมีลูกด้วยตนเอง และไม่คิดว่าตนเองจะทำได้ จากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง แต่เกิดจากความไม่ตั้งใจด้วยปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการถูกข่มขืน การลักลอบ การโดนวางยา หรือมีเมานาจนขาดสติ และไม่รู้ตัว นี่อาจเป็นแรงจูงใจอย่างหนึ่งที่ถูกระงับจากภายนอก นำพาให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์กันระหว่างชายรักชาย (เกย์) กับผู้หญิง ผู้ที่ไม่มีข้อจำกัดในการมีเพศสัมพันธ์ ไม่จำกัดว่าจะเป็นเพศ วัย หรือเพราะเหตุใด เธออาจจะชอบ หรืออยากมีเพศสัมพันธ์กับคน ๆ นั้น ด้วยรสนิยมส่วนตัว ความท้าทาย อยากลอง อารมณ์พาไป การขาดสติ ตลอดจนไม่มีเหตุผลว่าเพราะเหตุใดถึงทำเช่นนั้น แต่สุดท้ายเหตุการณ์จบลงด้วยการมีเพศสัมพันธ์กันเกิดขึ้น สามารถแยกเงื่อนไขที่น่าสนใจได้ 3 ประเด็นย่อย คือ 2.1 จากการมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่คันหารสนิยมทางเพศที่แท้จริง 2.2 จากสิ่งมีนเมา หรือการใช้สารเสพติด 2.3 จากการไม่รู้ตัว

2.1 เกิดจากความไม่ตั้งใจ จากการมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่คันหารสนิยมทางเพศที่แท้จริง การที่คนหนึ่งคนจะรู้ตัวว่าเป็นเกย์ หรือมีรสนิยมทางเพศแบบชายรักชาย บางรายไม่ง่ายเลยที่จะรู้ตัว ต้องผ่านการลองผิดลองถูกกับการคบหาทั้งชายหญิง จนรู้แน่ๆว่าตนเองชอบเพศไหน เหมือนกับกรณีของคุณออยเกย์วัย 50 ต้นๆ เล่าให้ฟังว่าเขาเคยมีแฟนเป็นผู้ชายมาก่อนที่จะตกลง

ปลงใจแต่งงานกับภรรยาจนมีลูกด้วยกัน 2 คน “ก่อนหน้านั้นผมก็เคยคบหากับผู้ชายมาบ้างพอสมควร พอดีมีโอกาสไปต่างประเทศ ก็ได้รู้จักกับภรรยาในช่วงเวลาไม่นาน เราก็ตกลงแต่งงานกันและมีลูกเลย” แต่แล้วครอบครัวก็ไปไม่รอดด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่าง แต่ที่แน่ ๆ เขาคิดว่าตนเองน่าจะเหมาะกับการมีแฟนเป็นผู้ชายมากกว่า และสุดท้ายก็เลิกกันไป เขาจึงกลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว และกลับมาคบหา กับแฟนหนุ่มคนใหม่อีกครั้ง ทำนองเดียวกับคุณอัม เกียรติ 30 ปี ปลาย ๆ ขณะนั้นเป็นเด็กวัยรุ่นต่างจังหวัดหน้าตาดี ที่เข้ามาทำงานในเมืองหลวง วัยกำลังอายุ ร้อยเอ็ด และยังไม่แน่ใจว่าตนเองมีรสนิยมทางเพศแบบไหนกันแน่ โดยมีเพื่อนชักพาไป เขาเห็นเพื่อนมีแฟนหญิงเขาก็อยากมีบ้าง และได้ลองมีอะไรกับผู้หญิงที่เข้ามาชอบเขา “ตอนนั้นเราเฉย ๆ นะ เขามาชอบเราก็ออเค ก็เทดี เพื่อนเราก็มีสาวมาติดพันเหมือนกัน แต่มีอะไรกันแค่ครั้ง 2 ครั้ง ก็พอเลย” โดยเขาไม่คาดคิดว่าตนเองจะมีลูกจากการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงเพียงไม่กี่ครั้ง ซึ่งระหว่างนั้นเขาก็อยู่ในช่วงการค้นหารสนิยมทางเพศของตนเองด้วย จึงตัดสินใจที่จะไม่คบหา กับแม่ของลูกต่อไป โดยมีเงื่อนไข คือ จะขอรับผิดชอบลูกไว้เพียงคนเดียว โดยที่เขาไม่ขอความช่วยเหลืออยู่ห่างๆ

ถึงแม้ว่าสังคมไทยจะเปิดรับความหลากหลายทางเพศได้มากขึ้น ส่งผลให้ชาวเกย์ที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่มีความมั่นใจในการใช้ชีวิต และเปิดเผยตัวตนมากขึ้น มีอิสระในการใช้ชีวิต และการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ติดกรอบประเพณีดั้งเดิม จึงเกิดความผิดพลาดไม่ตั้งใจ และมีลูกขึ้นได้ง่าย แม้ว่าพวกเขาจะเคยมีประสบการณ์ทางเพศกับผู้หญิงมาบ้างก็ตาม นั่นก็ไม่อาจที่จะหยุดชีวิตในแบบฉบับของพวกเขาให้แต่งงานกับผู้หญิงได้ พวกเขาที่ยืนยันที่จะใช้ชีวิต และมีคู่ครองแบบชายรักชายต่อไป

2.2 เกิดจากความไม่ตั้งใจ จากสิ่งมีนเมา และจากการใช้สารเสพติดบางชนิดก็มีส่วนกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ และสามารถมีเพศสัมพันธ์อย่างลืมหืมสำเร็จความใคร่ และตั้งครภได้ ในที่สุด ดังตัวอย่างของคุณโอ และของคุณออด เป็นเกย์วัยสามสิบปลาย ๆ เช่นกัน ที่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงมาก่อน โดยคุณออดได้ยอมรับว่าตนเองเป็นเกย์มาตั้งแต่จำความได้ ครอบครัวยอมรับในความเป็นตัวตนของเขา แต่จากเหตุการณ์ที่ไม่ได้ตั้งใจโดยเขาทำนองในออฟฟิศห้อง “ในคืนหนึ่งที่พวกเราไปเลี้ยงรับรองลูกค้า จนเมาขาดสติ และมีอะไรกันเพียงครั้งเดียวในคืนนั้น ผมก็กลายเป็นพ่อคนเลยครับ” แม้ว่าคุณออดจะไม่ได้เป็นผู้เริ่มที่จะมีเพศสัมพันธ์ก่อนก็ตาม แต่เนื่องด้วยน้องผู้หญิงคนนี้แอบชอบพอคุณออดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เธอจึงใช้โอกาสนี้แผ่เจตสิกคุณออดด้วยลีลาที่เร้าร้อนเกินต้านทาน จนคุณออดลืมหืมตัวตนที่แท้จริง และสำเร็จความใคร่ในที่สุด แต่พอคลอดลูกได้ไม่กี่เดือนแม่ของลูกก็ขอไปอยู่ต่างประเทศด้วยเหตุผลส่วนตัว พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายเข้าใจและ

ยอมรับการตัดสินใจของฝ่ายหญิง ทำให้คุณอึดต้องกลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว และ กรณีที่น่าสนใจ คลายกันนี้คือกรณีของคุณโอ พนักงานบริษัทเอกชนขนาดใหญ่แห่งหนึ่ง

เมื่อครั้งคุณโอ ที่เป็นเกย์มาโดยตลอด และไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงมาก่อน ได้ไปเยี่ยมแม่ในชุมชนแออัดแห่งหนึ่ง ซึ่งครั้งนั้นเขาได้ใช้สารเสพติดจนเมาขาดสติ และเผลอไปมีเพศสัมพันธ์กับน้องผู้หญิงในชุมชน หลังจากเหตุการณ์ครั้งนั้นผ่านไปสามปี “แม่อีกมาบอกว่า มีผู้หญิง แถวบ้านเอาลูกมาให้รับผิดชอบ บอกว่าเป็นลูกของเรา ซึ่งเราก็อึด ซึ่งผู้หญิงคนนั้นเลี้ยงเองไม่ได้ แล้ว เพราะต้องติดคุก เนื่องจากเสพ และค้ายา นั่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่เราต้องเอาเด็กมาเลี้ยง แบบไม่ ตั้งใจ และจำใจ ด้วยเพราะแม่เราสงสารเด็ก เราเลยจำใจเอามาเลี้ยง ซึ่งชื่อพ่อไม่ใช่ชื่อเรา แต่เรา ต้องรับผิดชอบ เนื่องจากไม่มีใครช่วยเหลือ หรือรับเด็กคนนี้ไปเลี้ยงดูได้” ปัจจุบันคุณโอเลี้ยงลูกชาย มาได้ห้าปีแล้ว น้องเป็นเด็กดี เลี้ยงง่าย คุณโอตั้งใจจะเลี้ยงดูจนเรียนจบมีหน้าที่การงานทำดูแล รับผิดชอบตัวเองได้ หากในอนาคตลูกคนนี้จะใส่ใจดูแลพวกเขาแม่แก่เฒ่าก็นับว่าเป็นผลบุญจากการที่เคยทำดีกับลูกไว้ในตอนนี้นั่นเอง

2.3 เกิดจากความไม่ตั้งใจ จากการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่รู้ตัว เนื่องจากเสพยาเสพติด นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่รู้ตัวได้ด้วย จากกรณีของคุณโอ เกย์วัยไม่ถึง 30 สาเหตุที่ทำให้ เขาต้องการเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว เพราะความคึกคะนอง ในช่วงวัยรุ่นที่อยากรู้อยากลองสารเสพติด รวมถึงยากระตุ้นอารมณ์เพศ เขาจึงเผลอไปทดลองยาปลูกเชื้อสกับเพื่อนสนิททั้งชายหญิง และเล่น สนุกกันโดยขาดการยั้งคิด “แม่ของลูกเป็นเพื่อนกันครับเมื่อก่อนสนิทกันมาก วัยรุ่นอยากลอง ประมาณนั้นเรื่องเพศเราไม่ปิดกันเลยฟรีมาก มันทำทนายตื่นเต้นดีตอนนั้น มีอะไรแปลกใหม่เราก็มักจะเรียนรู้ทดลอง จนเกิดเรื่อง เมื่อเราลองยาปลูกเชื้อสกันทำ ๆ ไม่คิดว่ามันจะเกิดการควบคุมจน ไม่รู้ตัวว่าทำอะไรอะไรลงไปบ้าง” พอรู้ว่าเพื่อนตั้งครรภ์เรื่องเลยแดงถึงผู้ปกครองต้องออกโรงมา ช่วยเหลือให้เขาผ่านเหตุการณ์ดังกล่าวมาได้ ลูกสาวของเขาฉลาดน่ารัก พ่อกับแม่ของเขาหลงหลอน คนนี้มาก ถึงแม้จะเกิดจากความไม่รู้ตัวของเขาก็ตาม ไกลเคียงกับกรณีของคุณโอิตเกย์วัยสามสิบ ปลาย ๆ เขาเล่าว่า เขาถูกลักลอบจากแม่มายลูกติดจนฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ “เธอเป็นช่างตัดผมอยู่ร้าน เสริมสวยใกล้หอใน มีครั้งหนึ่งไปตัดผมในช่วงของการสระผมเค้าจะนวดผมไปด้วยคุยไปด้วย มันก็ ดีแล้วเราก็อึดจากการทำกิจกรรมที่มหาลัยเลยเผลอหลับคาเตียงสระผม มารู้ตัวอีกที คือ มีคนใช้ ปากก็บอว๊วะเพศของเราอยู่ ก็เลยปล่อยมันเลยตามเลยจนมีอะไรกัน” และสามเดือนต่อมาเขาก็ กลายเป็นพ่อคนอย่างไม่ว่าคิดฝัน ประกอบกับฝ่ายหญิงไม่เรียกร้องอะไรนอกจากให้รับผิดชอบลูกที่ เกิดมาเท่านั้น ด้วยเหตุนี้คุณโอิตจึงกลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ เพราะมีลูกที่เกิดจากการถูก ผู้หญิงลักลอบเพียงครั้งเดียวในคืนนั้นนั่นเอง

จากกรณีศึกษาข้างต้นนี้ คือ ผลจากของความไม่ตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงของ เกย์ และได้คาดหวังว่าจะมีลูกและสร้างครอบครัวกับผู้หญิงตั้งแต่ต้นอยู่แล้ว แต่เพราะเหตุสุดวิสัย ดังกล่าว และความรับผิดชอบที่พวกเขาต้องมีตามบรรทัดฐานของสังคมไทย ในความเป็นพ่อที่ต้อง ทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกของตนเองให้เจริญเติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีแก่สังคม มิเช่นนั้นจะถูกสังคมตรา กล่าว่าหาว่าเป็นคนไม่มีความรับผิดชอบ ทำผู้หญิงท้องแล้วทิ้ง เป็นต้นเหตุของปัญหาทางสังคม ไม่มีความ เป็นลูกผู้ชาย ถึงแม้แท้จริงแล้วคนกลุ่มนี้อาจจะนิยามตนเองว่าไม่ใช่ผู้ชายตามบรรทัดฐาน ทางสังคมก็ตาม

การมีเพศสัมพันธ์ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ แต่สุดท้ายเกิดลูกขึ้นมา แน่นอนว่าทั้งพ่อและแม่ ต้องร่วมกันรับผิดชอบในสิ่งที่เกิดขึ้น ในบางรายพ่อที่เป็นเกย์จะแสดงความรับผิดชอบในการเลี้ยงลูก เพียงลำพัง จากการที่แม่ของลูกหนีไปอย่างไม่ใยดี ด้วยเหตุจากรสนิยมทางเพศของฝ่ายชายที่ไม่ เป็นไปตามบรรทัดฐานทางสังคม หรือบางรายยินดีให้ฝ่ายหญิงไปเริ่มต้นชีวิตสร้างครอบครัวใหม่ แม้ว่าทั้งสองคนจะไปด้วยกันไม่ได้ แต่ควรต้องแสดงความรับผิดชอบ หากทุกคนมีความรับผิดชอบ และประคับประคองสถานภาพตามแบบฉบับครอบครัวที่สมบูรณ์ให้คงอยู่ต่อไป แต่เนื่องจากแต่ละ คนมีเหตุผลที่แตกต่างหลากหลาย การสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์อาจไม่ใช่ทางออกที่ดีและถูกต้อง เสมอไป การเกิดครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยวเกย์ จึงอาจเป็นทางออกที่ดีที่สุดในช่วงนั้นก็เป็นได้

จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า กรณีศึกษาที่มาบอกเล่าเรื่องราวจากประสบการณ์ของ ตนเอง ถึงกระบวนการมีลูกของพวกเขาไว้อย่างหลากหลาย แต่นั่นไม่ใช่ปัญหาในการทำหน้าที่พ่อที่ ต้องเลี้ยงลูก พวกเขามีความอดทน และพากเพียรอย่างมาก ในการทำหน้าที่พ่อตามแนวทางของ พวกเขา ซึ่งอาจมีความแตกต่างหลากหลายตามแต่ละครอบครัว และอาจไม่ตรงตามบริบทความเป็น พ่อของสังคมกระแสหลัก แต่คุณพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์เหล่านี้ล้วนเป็นผู้มีคุณสมบัติความเป็นพ่อ อย่างเต็มเปี่ยม พวกเขามีความเสียสละ และตั้งใจรับผิดชอบในหน้าที่ความเป็นพ่ออย่างมาก พวก เขามีความมุ่งมั่นที่จะสร้างความเข้าใจใหม่ให้กับสังคมถึงสถานภาพที่มีความแตกต่างหลากหลายใน เพศสภาพของพวกเขา เผยให้สังคมได้เห็นมุมมองใหม่ ที่อาจถูกมองข้ามจนไร้ตัวตนให้กลับมามีที่ยืน ในสังคมอีกครั้งอย่างภาคภูมิใจ ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เฉกเช่นทุกคนในสังคมสมัยใหม่แห่งนี้

อภิปรายผลการวิจัย

จากประสบการณ์ของกรณีศึกษาถึงเงื่อนไขของเกย์ชายรักชายที่ทำให้มีสถานะเป็นพ่อ ในบริบทสังคมไทย ผู้ศึกษาสามารถแยกเงื่อนไขความเป็นมาก่อนที่จะกลายมาเป็นพ่อของพวกเขาไว้ ได้ 2 กลุ่ม คือ 1 กลุ่มที่มีลูกด้วยความตั้งใจ และ 2 กลุ่มที่มีลูกจากความไม่ตั้งใจ และประเด็นย่อย

อื่น ๆ โดยเงื่อนไขกลุ่มแรก “การมีลูกด้วยความตั้งใจ” และ 2 ประเด็นย่อยที่น่าสนใจ คือ 1.1 การที่ครอบครัวของพวกเขาอยากให้มีลูก โดยที่พวกเขายินยอมทำตามความคาดหวังอย่างตั้งใจ และ 1.2 การที่พวกเขาอยากมีลูกอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิง ถึงแม้จะเต็มใจที่จะมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาตามประเพณีของพวกเขาก็ตาม ด้วยเพราะพวกเขาต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคมของความเป็นชาย (ชาย โปธิสิตา, 2552, 2554) ที่นิยามให้เมื่อชายหญิงแต่งงานกันแล้วต้องมีลูกตามประเพณีที่สืบทอดกันมา เพราะฉะนั้นพวกเขาต้องกลายเป็นคนนอกจารีตที่ไม่ประพฤติตามประเพณีที่สืบทอดกันมา (ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์, 2559) ถึงแม้จะต้องเก็บกดปิดบังซ่อนเร้นความต้องการทางเพศที่แท้จริง ที่หลงใหลในรสนิยมทางเพศแบบชายรักชายก็ตาม ด้วยเพราะพวกเขามีจุดหมายที่ต้องการจะมีลูกและประพฤตินั้นเป็นคนดีตามบรรทัดฐานทางสังคม โดยการเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นสามีที่ดีของภรรยา เป็นพ่อที่ดีของลูกซึ่งนับว่าเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มิเช่นนั้นจะไม่ได้รับการยอมรับ แต่หากมองในแง่ดีตามประเพณีนิยมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานนั้น (Parker, K. & Wang, W., 2013) เพราะได้แสดงให้เห็นว่า การประพฤติตนที่ดีตามประเพณีนั้นมีข้อดีเช่นไร การที่สังคมคาดหวังและกำหนดให้ชายหญิงต้องแต่งงานมีครอบครัวมีลูกไว้เพื่อเป็นหลักประกันเมื่อยามแก่เฒ่า จะได้มีลูกหลานมาคอยเลี้ยงดูดูแลพ่อแม่ที่ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้แล้ว ตามประเพณีความเชื่อโดยเฉพาะสังคมชนบท ที่ชุดความรู้สมัยใหม่ยังเข้าไม่ถึงเท่าที่ควร (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2558) แต่หากเป็นคนเมืองใหญ่ที่มีความรู้ที่ทันสมัย และมีฐานะทางเศรษฐกิจเข้าถึงเทคโนโลยีทางการแพทย์ มีงบประมาณเพียงพอต่อการดูแลตนเองโดยไม่ให้ลูกหลานต้องมาเดือดร้อนรับผิดชอบเลี้ยงดูหรือสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐได้อย่างไม่ลำบาก ปรากฏการณ์คลุมถุงชน หรือบังคับให้ชายที่มีรสนิยมรักเพศเดียวกันต้องแต่งงานกับผู้หญิงเพื่อสร้างครอบครัวมีลูกเป็นครอบครัวที่อบอุ่นตามบรรทัดฐานทางสังคม (ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์, 2559) โดยไม่สนใจความรู้สึกทางเพศที่แท้จริงของพวกเขา อาจจะลดน้อยและหมดไปจากสังคมที่กำลังพัฒนาสู่สังคมที่ทันสมัยในทุก ๆ ด้าน โดยที่พวกเขาสามารถที่จะครองตัวเป็นโสดอย่างมีคุณภาพ สามารถดูแลรับผิดชอบตนเองไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคมและตนเองในอนาคตได้ หรือพวกเขาสามารถสร้างครอบครัวในแบบฉบับของเขา (ปวิธิไทยนิยม และคณะ, 2562) และสามารถที่จะเลี้ยงดูลูกโดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ให้กำเนิดที่แท้จริงได้ ถึงแม้จะไม่ใช่ว่าพ่อแม่ ๆ ก็ตาม

ส่วนกรณีศึกษาถึงเงื่อนไขที่ 2 “การมีลูกจากความไม่ตั้งใจ” รวมถึง 3 ประเด็นย่อย คือ

2.1 จากการมีเพศสัมพันธ์ในขณะที่ยังไม่พร้อมทางเพศที่แท้จริง 2.2 จากสิ่งมีนเมา และจากการใช้สารเสพติด 2.3 จากการไม่รู้ตัว ทั้งสิ้นล้วนแต่เกิดจากการที่พวกเขาไม่ตั้งใจ และไม่อยากจะให้มีลูก

แต่ต้องรับผิดชอบ ด้วยเหตุสุวิสัยต่าง ๆ ข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นการถูกข่มขืน การลักหลับ การโดนวางยา หรือมีเงินมาจนขาดสติ หรืออื่น ๆ ที่บางครั้งสุดที่จะจินตนาการถึงได้ อาจจะยังคงดำเนินต่อไปเพราะยากที่จะป้องกัน แต่ด้วยสปีริตความรับผิดชอบต่อทุกคนต้องมี ที่ไม่จำกัดแค่เพียงกลุ่มชายรักชายเท่านั้นที่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อ กลุ่มชายหญิงที่อยู่ในบรรทัดฐานทางสังคมกระแสหลัก ก็สามารถมีความรับผิดชอบต่อ และสามารถที่จะเป็นผู้เลี้ยงดูลูกให้เติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพ เพื่อให้เป็นพลังขับเคลื่อนสังคมได้เช่นเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการสร้างมาตรฐานใหม่ และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นเพราะการลื่นไหลทางเพศยังคงดำเนินอยู่ (ปณิธิ บรรวณ, 2557) และบทบาทการเป็นผู้เลี้ยงดูไม่ควรจำกัดเพศของผู้เลี้ยงดู ขอเพียงมีใจรักที่จะเลี้ยงดูให้เด็กคนหนึ่งได้เจริญเติบโตไปตามที่สมควรจะเป็น และที่สำคัญสังคมยังต้องขับเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง จากรุ่นสู่รุ่น การเกิดแก่เจ็บตายจึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่ต้องทำความเข้าใจ และเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์ (ชาย โปธิสิตา, 2554)

การเปิดรับการเปลี่ยนแปลงนี้นับว่าจะเป็นประโยชน์ในสังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ที่จำนวนเด็กเกิดใหม่มีน้อยลงทุกปี สวนทางกับอัตราจำนวนผู้สูงอายุที่สูงขึ้นตามลำดับด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ หรืออื่น ๆ ที่สนับสนุนให้ประชากรมีสุขภาพที่แข็งแรง มีอายุที่ยืนยาวมากขึ้น (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA), 2558) ดังนั้น การเกิดขึ้นของครอบครัวที่คลาดเคลื่อนจากบรรทัดฐานทางสังคมกระแสหลัก หรือครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์นี้ ถึงแม้จะมีเส้นทางความเป็นมาหรือเงื่อนไขแห่งเหตุของความ เป็นพ่อที่มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละประสบการณ์ชีวิตของแต่ละคน แต่สุดท้ายทุกคนล้วนเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ ที่มีรสนิยมทางเพศรักเพศเดียวกัน ซึ่งหากไม่นับว่าเขามีรสนิยมทางเพศที่แตกต่างกับบรรทัดฐานทางสังคมกระแสหลัก คนกลุ่มนี้ก็คือมนุษย์พ่อคนหนึ่งเท่านั้น ที่มีความรักและปรารถนาดีต่อลูก ๆ ของเขา ไม่แตกต่างจากเพศชายรักต่างเพศแม้แต่น้อย แต่มีสิ่งหนึ่งที่พวกเขามี คือหัวใจที่พร้อมจะฟันฝ่าบรรทัดฐาน และกฎเกณฑ์ทางสังคม ที่หยั่งรากลึกสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ให้เกิดการยอมรับในความสามารถที่พวกเขาพยายามพิสูจน์ให้ทั้งสังคมยอมรับ และเปิดทางให้พวกเขามีที่ยืนในสังคมได้อย่างสง่างามสมศักดิ์ศรี สมกับที่ได้อบรมเลี้ยงดูลูกจนเจริญเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพจากครอบครัวในแบบฉบับของพวกเขา (ปวีธิ ไทยนิยม และคณะ, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของสุจิตรา อู๋รัตนมณี และคณะ (2559) ที่อธิบายว่าพ่อเลี้ยงเดี่ยวต้องสวมบทบาททั้งพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เลี้ยงดูลูก เกิดการปรับเปลี่ยนตารางชีวิตทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องงาน และอื่น ๆ เมื่อต้องกลายเป็นพ่อเลี้ยงเดี่ยว เกิดการปรับจิตใจของพ่อเลี้ยงเดี่ยว ที่เกิดความเครียดจากปัญหาต่างๆ ที่รุมเร้า เกิดการปรับตัวด้านการพึ่งพา โดยขอความช่วยเหลือจาก

ครอบครัว เพื่อนและคนรอบข้างเมื่อพบปัญหา โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การสร้างสรรค์สังคมที่มีคุณภาพให้เจริญไปข้างหน้า โดยการเป็นแหล่งอนุบาลประชากรที่มีคุณภาพเข้าสู่สังคมเช่นเดียวกับคนทุกเพศในสังคมนั่นเอง

องค์ความรู้ใหม่

การเปิดพื้นที่และให้การสนับสนุนพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์ ตลอดจนผู้เลี้ยงดูลูก โดยไม่ระบุเพศหรือสถานะได้แสดงศักยภาพในการสร้างครอบครัวที่อบอุ่นตามเจตจำนงของความเป็นมนุษย์ ที่ต้องการสืบเผ่าพันธุ์ให้คงอยู่คู่สังคมโลกต่อไปอย่างไม่มีข้อแม้ หากว่าครอบครัวนั้นจะมีความแตกต่างจากบรรทัดฐานทางสังคม มีองค์ประกอบที่ขาดวินัยไปบ้าง แต่นั่นไม่ใช่ประเด็นสำคัญ หากแต่คุณพ่อเลี้ยงเดี่ยวที่เป็นเกย์เหล่านี้ เป็นผู้มีความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูลูกให้ประสบความสำเร็จได้ทัดเทียมกับพ่อแม่เพศอื่น ๆ ในสังคมที่ทันสมัยแห่งนี้ได้ และในทางตรงกันข้ามพวกเขาต้องมีความพากเพียร ขยันอดทน ในการต่อรองกับบรรทัดฐานทางสังคมที่สร้างมุมมองในแง่ลบกับพ่อที่เป็นเกย์ เพียงเพราะเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางเพศ ที่มีความเป็นเพศวิถีไม่สอดคล้องตามบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดว่าความเป็นพ่อต้องเป็นเช่นไร พวกเขาควรได้รับการยอมรับจากสังคม เพราะเป็นผู้มีความรับผิดชอบแอกเช่นพ่อแม่ชายหญิงกระแสหลัก แม้รู้ว่ตนเองอาจเป็นพ่อนอกกระแส แต่ด้วยความรัก และความรับผิดชอบในตัวลูกของพวกเขา จึงต้องมาทำหน้าที่ดูแลอนาคตของชาติให้เติบโตใหญ่ไปในสังคม ขอเพียงสังคมไทยภายใต้บรรทัดฐานวาทกรรมกระแสหลัก เปิดใจรับฟังและเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมที่มีความหลากหลายให้มีความปกติสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ก็เพียงพอแล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เสนอรัฐบาลในการสร้างกฎหมายที่ไม่กีดกันคนเพศเดียวกันสามารถสร้างครอบครัวร่วมกันได้
2. เสนอรัฐบาลในการผลักดันรัฐสวัสดิการ ที่คนไทยทุกคนทุกเพศสามารถเข้าถึงได้อย่างครอบคลุม
3. เสนอรัฐบาลในการกำหนดกรอบให้ความช่วยเหลือครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีมีอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถนำไปศึกษาต่อยอดถึงครอบครัวที่มีหลากหลายทางเพศถึงระดับจุลภาค เพื่อทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาของคนกลุ่มนี้ได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น
2. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม สร้างจิตสำนึกรับผิดชอบของคนในสังคมร่วมกัน
3. เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ
4. เพื่อเผยแพร่ประสบการณ์ที่หลากหลาย ให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2562). *นิยามและประเภทครัวเรือน*. (อัคราเนนา)
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย. (UNFPA). (2558). *รายงานสถานการณ์ประชากรไทย พ.ศ. 2558 โฉมหน้าครอบครัวไทยยุคเกิดน้อย อายุยืน*. (อัคราเนนา)
- ขวัญเนตร สุขใจ. (2562). *ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว : ความท้าทายที่ต้องก้าวผ่านให้ได้ในสังคมไทยปัจจุบัน*. เข้าถึงได้จาก <http://legacy.orst.go.th/wp-content/uploads/2019/05/ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยว-ความท้าทายที่ต้องก้าวผ่าน.pdf>
- จิรนนท์ พิมถาวร และคณะ. (2557). ลักษณะและรูปแบบการดำเนินชีวิตของมารดาในครอบครัวแม่เลี้ยงเดี่ยว. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 40(1), 85-97.
- ชลลดา จารุศรีชัยกุล. (2555). *เป็นพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวอย่างมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2552). บทโหมโรง เกิดอะไรขึ้นกับครอบครัวไทย. ใน “*ครอบครัวไทย*” ใน *สถานการณ์การเปลี่ยนผ่านทางสังคมและประชากร*. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชาย โพธิ์สีดา. (2554). *การเปลี่ยนแปลงครอบครัว และครัวเรือนไทย: เรา (ไม่) รู้อะไร*. ประชากรและสังคม. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- นภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ. (2550). *ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชน ความกลมกลืนระหว่าง ทัศนคติฐานรากกับข้อมูลเชิงประจักษ์*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นภาพรณ์ หะวานนท์ และคณะ. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางด้าน สังคมศาสตร์. *วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง*, 5(2), 1-22.
- ปณิธิ บรรวณ. (2557). ความหลากหลายทางเพศกับพฤติกรรมในสังคมไทย: การสำรวจองค์ ความรู้. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 44(2), 51-70.
- ปวิธิ ไทนิยม และคณะ. (2562). *ทนรับแต่ไม่ยอมรับ รายงานผลสำรวจเรื่องการเลือกปฏิบัติ และ ทัศนคติทางสังคมต่อผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย*. โครงการพัฒนาแห่ง สหประชาชาติ พ.ศ. 2562. (อัดสำเนา)
- ศิริพันธ์ ถาวรทวิวงศ์. (2559). *รายวิชา AN 278 ครอบครัวและเครือญาติ (Family and Kinships)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ. (2560). *คู่มือการจัดทำงบประมาณในลักษณะบูรณาการ ด้านการ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. (อัดสำเนา)
- สุจิตรา อู๋รัตนมณี และคณะ. (2559). การปรับตัวเมื่อเป็นครอบครัวพ่อเลี้ยงเดี่ยว : ประสบการณ์ ชีวิตพ่อเลี้ยงเดี่ยว. *วารสารพยาบาลทหารบก*. 17(3), 217-225.
- Barkhuizen, G. & Wette, R. (2008). *Narrative frames for investigating the experiences of language teachers*. *System*, 36(3), 372-387.
- Bold, C. (2012). *Using Narrative in Research*. London : SAGE Publications.
- Creswell, J.W. (2008). *Quantitative and Qualitative*. (3rd ed). Ohio : Pearson Prentice Hall.
- Foucault, M. (1988). Technologies of the self. In *Technologies of the Self : A Seminar with Michael Foucault*. London : Tavistock.
- Foucault, M. (2001). *Power: Essential Works of Foucault 1954-1984*. London : Penguin Books.
- Michelstein, E., & Boczkowski, P.J. (2009). Between tradition and Change: A review of recent Research in Online news Production. *Journalism*, 10(5), 562-578.

Parker, K. & Wang, W., 2013. (2013). *Modern Parenthood Roles of Moms and Dads Converge as They Balance Work and Family*. Retrieved from <https://genderedinnovations.stanford.edu/institutions/Modern%20Parenthood%20%7C%20Pew%20Social%20&%20Demographic%20Trends.pdf>